

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türkçe Eğitimi Lisansüstü Tezlerde Konuşma Becerisi Speaking Skills in Turkish Education Graduate Thesis

Bilge DESTEGÜLOĞLU

Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

bdesteguloglu@cu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-7147-8296

Öz: Türkçe dersinde kazandırılması hedeflenen temel dil becerilerinden biri olan konuşma becerisinin lisansüstü tezlerdeki görünümünü belirleyerek yapılacak diğer çalışmalara kapsayıcı bir bakış açısının sunulması çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu nedenle çalışmada, Türkçe eğitimi lisansüstü tezlerinde yer alan deneysel süreçlerin konuşma becerisine etkisinin ortaya konulduğu çalışmalara ilişkin görünümleri tespit edebilmek amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseni kullanılmıştır. Veriler, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezine giriş yapılarak 1990-2021 tarihleri arasında konuşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerden elde edilmiştir. Çalışmaya konu olan veriler elde edildikten sonra, "konuşma becerisi" özelinde incelenerek betimsel analize tabii tutulmuştur. Devamında içerik analizi yapılarak çalışma, "yıllara göre dağılımına", "lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlere (yüksek lisans/doktora) göre dağılımına", "danışman unvanlarının dağılımına" ve "tezlerin yöntem dağılımı" gibi başlıklar altında derinleştirilmiştir. Sonuç olarak yıllara göre konuşma becerisinin çalışılmasında artış görüldüğü, çoğunlukla bu lisansüstü tezlerin yüksek lisans olduğu, konuşma becerisi çalıştıran danışmanların çoğunlukla doçent doktor unvanına sahip olduğu, karma yöntemle oranla nicel araştırma yöntemlerinin daha fazla tercih edildiği, çalışma grubu olarak en fazla 7. sınıf öğrencilerinin kullanıldığı, veri toplama aracı olarak değerlendirme formlarının kullanıldığı ve veri analiz yöntemi olarak ise SPSS programının kullandığı gibi bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, lisansüstü tez, konuşma becerisi, deneysel çalışma.

Abstract: It is important to present a collective perspective to other studies to be done by determining the appearance of speaking skill, which is one of the basic language skills aimed to be gained in Turkish lesson, in graduate theses. For this reason, in this study, it is aimed to determine the views of the studies in which the effects of experimental processes in Turkish education graduate theses on speaking skills are revealed. In the research, document analysis pattern, one of the qualitative research methods, was used. The data were obtained from postgraduate theses on speaking made between 1990-2021 by entering the National Thesis Center of the Council of Higher Education. After the data subject to the study was obtained, it was subjected to descriptive analysis by examining it specifically for "speaking skill". Afterwards, content analysis was made and the study was deepened under the headings of "distribution by years", "distribution of postgraduate theses by universities and types (master/doctorate)", "distribution of advisor titles" and "method distribution of theses". As a result, there is an increase in the study of speaking skills over the years, most of the postgraduate theses are master's theses, most of the advisors who teach speaking skills have the definition of associate professor doctor, mixed method ratios, quantitative research methods are more preferred, the study group is mostly in 7th grade games as the study group, evaluation forms are used as data collection tools and SPSS is used as data analysis method.

Keywords: Turkish education, graduate thesis, speaking skill, experimental study.

Geliş Tarihi:04.09.2022

Kabul Tarihi:11.03.2024

Yayın Tarihi:30.04.2024

Atıf: Destegüloğlu, B. (2024). Türkçe eğitimi lisansüstü tezlerde konuşma becerisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 20-30. Doi: 10.33437/ksusbd.1170732

GİRİŞ

Türk eğitim sisteminde yer alan derslerde, çocukların belirli bilgi ve becerilerle donatılması açısından önemli olduğu noktalar bulunmaktadır. Türkçe de bilgi ve beceri kazandırma noktasında önemli olan derslerden biridir. Dört temel dil becerisini ve dil bilgisi konularını içerisinde barındıran Türkçe dersi, çocukların yaşamlarını daha kaliteli bir hâle getirmeleri ve bunun yanında meslek sahibi olmaları için edinmeleri gereken bilgi ve becerilerden oluşmaktadır. Dört temel dil becerileri ele alınmadan önce dil ve beceri gibi kavramların ele alınması gerekmektedir.

Dünyada hemen hemen her alanda yaşanan değişim ve gelişim, dili de gerçekleştirmiştir. Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan sesli işaretler sistemi olarak tanımlanmaktadır (Banguoğlu, 2011; Ergin, 2019). Beceri kavramı ise davranış olmaktan ziyade bireyin bilinçli ve aktif bir şekilde ilerlettiği bütün zihinsel ve fiziksel süreçlerin harekete geçtiği bir süreç şeklinde tanımlanmaktadır (Güneş, 2021). Türkçenin temel dil becerileri olan okuma ve dinleme anlama; konuşma ve yazma ise anlatma becerileridir. Bu becerilerin öğrencilere kazandırılması Türkçe öğretim programının (2019) en nihai amaçlarından biridir. Güneş'e göre (2021) insanlar gün boyu ortalama on iki saat iletişim kurmaktadır. Bunun beş saati dinleme, dört saati konuşma diğerleri ise okuma ve yazmaya ayrılmaktadır. Konuşma becerisinin dinlemeden sonra kazanıldığı ve diğer beceriler arasında en çok kullanılan beceri alanı olduğu görülmektedir (Aksu, 2021; Emiroğlu ve Pınar, 2013; Vellayan vd., 2020). En çok kullanılan beceri olmasının yanında öğrencilerin en fazla zorlandıkları becerilerin de başında gelmektedir (Santhanasamy ve Yunus, 2022). Dört temel dil becerilerinin değerlendirme durumları ele alındığı zaman geliştirilmesi olduğu gibi değerlendirilmesinin de en zor olan beceri konuşma becerisidir (Navidinia, Mobaraki ve Malekzadeh, 2019).

Konuşma, anlaşmaya varılan işaretlerin ve seslerin karşısındaki zihninde anlam oluşturmasını ve mesaja dönüşmesini sağlayan fiziksel ve zihinsel bir süreçtir (Erdem, 2014). Konuşma becerisinin diğer dil becerilerinden farklı olmasının sebebi, temelde iletişim kurabilmek için zorunlu olarak edinilmesi gereken bir beceri olmasındandır (Yılmaz, 2020). Konuşma becerisi, diğer becerilerinden farklı bir konumda olsa dahi Türkçe dersinde gerektiği özenin gösterilmediği bir görülmektedir. Yazının bulunmasından sonra gündeme gelen okuma ve yazma öğretimi hakkında çok sayıda araştırma bulunmakla birlikte insanlığın doğuşuyla başlayan konuşma sürecine ilişkin araştırmalar oldukça sınırlı sayıdadır (Güneş, 2021).

Ders kitaplarında etkinlikler bakımından yetersiz olan konuşma becerisinin (Alyılmaz, 2010) diğer dil becerilerine oranla daha az önemsendiği söylenebilir. Dil bilgisi çalışmalarının sadece dil kurallarının metinlerde verildiği bir alan olarak algılanıp dil çalışmalarının davranış kazandırmaya yönelememesi, yeri geldikçe anlatım bozukluklarının ve yöreden kaynaklanan telaffuz hatalarının üzerinde durulmaması konuşma becerisinin geliştirilemediğinin göstergesidir (Calp, 2010). Bunun yanında ölçme ve değerlendirmede çoğunlukla kâğıt kalem testlerinin kullanılması, öğrencileri Türkçenin kurallarına ve estetik yapısına uygun konuşma ve yazma alışkanlığından yoksun bırakmaktadır (Aktaş ve Gündüz, 2013).

Doğuştan getirilen bir beceri olduğu için, ihmal edilen dil becerisi olarak adlandırılan beceri dinleme becerisidir (Güneş, 2021). Türkçe dersi öğretim programındaki kazanım dağılımına bakıldığında ihmal edilen dil becerisi unvanına sahip olan dinleme becerisi ile ilgili 5. ve 6. sınıfta 12; 7. ve 8. sınıfta ise 14 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Fakat diğer kazanımlara bakıldığında asıl ihmal edilen dil becerisinin tüm sınıf seviyelerinde 7 kazanıma sahip olan ve eğitim sürecinde tam anlamıyla asla uygulanamayan konuşma becerisi olduğu görülmektedir. Yolcusoy ve Çetinkaya (2021) da 2019 programında en az kazanımın hedeflendiği becerinin konuşma becerisi olduğunu aktarmaktadır.

Dinleme becerileri doğumdan sonra giderek gelişmekte ve diğer öğrenme alanları olan konuşma, okuma ve yazmaya temel oluşturmaktadır (Aarnoutse vd. 1998; Osada, 2004; Doğan, 2019; Emiroğlu ve Pınar 2013; Göçer, 2017). Oluşturulan temelin ardından konuşma becerisi de eğitimle geliştirilebilmektedir. Türkçe derslerinde çocuğun konuşma yanlışlarını düzeltmek, konuşma eksiklerini gidermek ve konuşma becerisini geliştirmek amaçlanmaktadır.

İlgili alan yazını incelendiğinde temel beceriler, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve çocuk edebiyatı gibi alanlar özelinde birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Ayan, 2022; Çaylı, 2020;

Destegüloğlu, 2020; Doğan, 2017; Gürlek, 2021; Khalmatova, 2021; Köşeci Gürol, 2022; Sönmez, 2019; Şen, 2017; Yılmaz, 2013). Alanyazın taraması temel dil becerileri özelinde daraltıldığında dil becerileri ile ilgili yapılmış çalışmaların sayıca fazlalığı görülmektedir. Fakat temel dil becerileri de ayrı ayrı ele alındığı takdirde yapılan çalışmaların eşit oranda olmadığı tespit edilmiştir. Öğretim programında sayıca az olmakla birlikte Türkçe Eğitimi özelinde gerçekleştirilen konuşma eğitimi lisansüstü tezlerinin de diğer becerilere oranla daha az olduğu tespit edilmiştir. Konuşma ve dinleme becerisi ile ilgili doktora tezlerinin sayıca az olduğu görülmektedir (Karagöz ve Şeref, 2021). Bu noktada gerçekleştirilecek bir manipülasyon ile konuşma becerisinin geliştirilmesinin hedeflendiği lisansüstü tezler önem kazanmaktadır.

Türkçe Eğitimi makalelerinin veya lisansüstü tezlerinin eğilimlerini belirlemeye yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Akaydın ve Çeçen, 2015; Eyüp, 2020; Karagöz ve Şeref, 2021). Lisansüstü tezlerde okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Türkçe dersinde konuşma becerisi ile ilgili birtakım hedefler olmakla birlikte bu hedeflere nasıl ulaşılabileceği belirgin değildir. Zira günümüzde öğretim programı yol göstermekten ziyade hedefleri belirlemiş bir konumda yer almaktadır. Bu noktada en önemli görev Türkçe Eğitimi alanında çalışan akademisyenlere ve genç araştırmacılara düşmektedir. Lisansüstü tezlerini (yüksek lisans ve doktora) deneysel bir şekilde kurgulayarak konuşma becerisini geliştirmeyi amaçlayan genç araştırmacıların çalışmaları, sahada Türkçe dersinde konuşma becerisinin nasıl kazandırılacağı ve geliştirileceği noktasına ışık tutacaktır.

Konuşamayan avukatların, dinlemeyen doktorların, yazamayan öğretmenlerin arttığı günümüz dünyasında, Türkçe dersinde kazandırılması hedeflenen temel dil becerilerinden biri olan konuşma becerisinin lisansüstü tezlerdeki görünümünü belirlemek çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu nedenle çalışmada, Türkçe Eğitimi lisansüstü tezlerde yer alan deneysel süreçlerin konuşma becerisine etkisinin betimlendiği çalışmalara ilişkin görünümleri tespit edebilmek amaçlanmıştır. Alanyazında konuşma becerisi özelinde birçok çalışma yapılmakla birlikte konuşma becerisini geliştirmek için yapılan deneysel süreçlerin etkilerini ortaya koyan çalışmaların eksikliği gözlemlenmiştir. Bu çalışmada, Türkçe dersi özelinde konuşma becerisine yönelik lisansüstü tezlerde yöntem olarak deneysel süreçlerin merkezde olduğu araştırmaların görünümünü tespit edebilmek ve bu görünümü bir bütün olarak sunabilmek amaçlanmıştır. Bu nedenle Türkçe Eğitimi alanında 1990-2021 yılları arasında “konuşma becerisi” özelinde gerçekleştirilen deneysel lisansüstü tezler ile ilgili araştırma soruları şunlardır:

- Tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlere (yüksek lisans/doktora) göre dağılımı nasıldır?
- Tezleri yöneten danışmanların ünvanları nasıldır?
- Tezlerde yöntem kullanımı nasıldır?
 - Araştırma deseni tercihi nasıldır?
 - Çalışma grubu tercihi nasıldır?
 - Veri toplama yöntemleri nelerdir?
 - Verilerin analizi süreçleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseniyle kurgulanmıştır. Doküman analizi deseni, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan bu desen dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve kullanma şeklinde dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Forster, 1995). Doküman analizi hem yazılı hem de elektronik (bilgisayar tabanlı ve internetle aktarılan) materyalleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistematik bir yöntemdir (Bowen, 2009). Çalışmada, ortaokul Türkçe dersinde konuşma becerisini geliştirmek için deneysel süreçlerin etkisinin incelendiği tezler tespit edildiği için doküman analizi tercih edilmiştir.

İncelenen Dokümanlar

Çalışmanın kapsamını oluşturan ortaokul Türkçe dersi dışında kalan konuşma becerisi üzerine yapılan araştırmalar, bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ayrıca Türkçe dersi özelinde olup deneysel olarak kurgulanmamış nitel çalışmalar da çalışma dışında tutulmuştur. Seçilen çalışmaların yılına, tez türüne, üniversitesine ve danışman unvanlarına ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. İncelenen dokümanların künyelerine ilişkin bilgiler

YIL	TEZ TÜRÜ	ÜNİVERSİTE	DANIŞMAN UNVANI
2008	Yüksek Lisans	Abant İzzet Baysal	Yrd. Doç. Dr.
2010	Doktora	Atatürk	Yrd. Doç. Dr.
2012	Doktora	Atatürk	Doç. Dr.
2014	Doktora	Gazi	Doç. Dr.
2014	Yüksek Lisans	Dumlupınar	Yrd. Doç. Dr.
2015	Doktora	Gazi	Prof. Dr.
2016	Yüksek Lisans	Yüzüncü Yıl	Yrd. Doç. Dr.
2017	Yüksek Lisans	Ağrı İbrahim Çeçen	Yrd. Doç. Dr.
2018	Yüksek Lisans	Dumlupınar	Doç. Dr.
2018	Yüksek Lisans	Kütahya Dumlupınar	Doç. Dr.
2019	Yüksek Lisans	Gaziantep	Doç. Dr.
2019	Yüksek Lisans	Van Yüzüncü Yıl	Doç. Dr.
2019	Yüksek Lisans	Kırıkkale	Doç. Dr.
2019	Yüksek Lisans	Gazi	Dr. Öğr. Üyesi
2019	Yüksek Lisans	Kütahya Dumlupınar	Dr. Öğr. Üyesi
2020	Yüksek Lisans	Yıldız Teknik	Doç. Dr.
2021	Yüksek Lisans	Mersin	Prof. Dr.
2021	Yüksek Lisans	Kütahya Dumlupınar	Prof. Dr.
2021	Doktora	Sakarya	Prof. Dr.
2021	Doktora	İnönü	Prof. Dr.
2021	Yüksek Lisans	Yıldız Teknik	Doç. Dr.

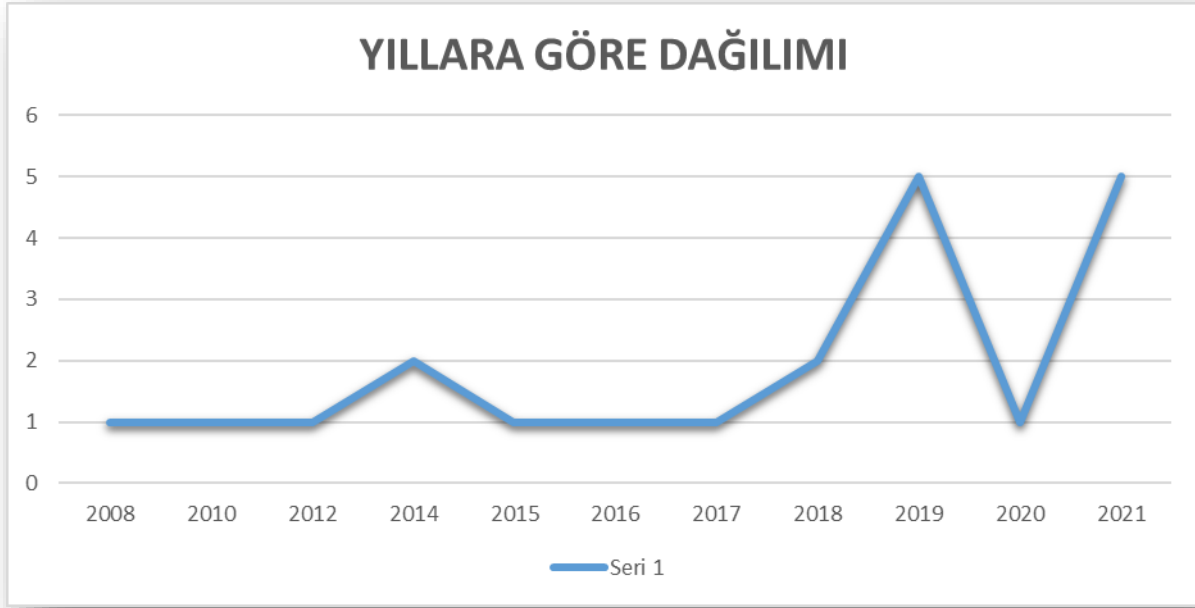
Veri Toplanması ve Verilerin Analizi

Çalışmanın verilerini elde etmek için öncelikle Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezine giriş yapılmış, arama sekmesine “konuşma becerisi” yazılarak arama gerçekleştirilmiştir. Arama sonucunda 1990-2021 tarihleri arasında konuşma ile ilgili yapılmış 503 tez tespit edilmiştir. Bu 503 tez, araştırma soruları odağında elenmiştir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi, yabancı dil öğretimi (İngilizce, Almanca, Fransızca) ve spor bilimleri gibi farklı alanlarda çalışılan konuşma becerisi tezleri çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bunun yanında araştırma deseni olarak nicel veya karma; örneklem olarak ise Türkçe dersinde ortaokul öğrencilerinin bulunmadığı çalışmalara yer verilmemiştir. Yapılan bu eleme sonucunda, çalışma dokümanları 21 tez olarak belirlenmiştir. Çalışmaya konu olan veriler elde edildikten sonra, “konuşma becerisi” özelinde incelenerek betimsel analize tabii tutulmuştur. Devamında içerik analizi yapılarak çalışma, “yıllara göre dağılımı”, “lisansüstü tezlerin üniversite ve türüne (yüksek lisans/doktora) göre dağılımı”, “danışman unvanlarının dağılımı” ve “tezlerin yöntem dağılımı” gibi başlıklar altında derinleştirilmiştir. Elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymak adına da aynı veri seti birden fazla okunarak veri hâkimiyeti sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın kapsamı doğrultusunda Türkçe Eğitimi konuşma becerisi tezleri incelendiğinde; yıllara göre dağılımına, lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlere (yüksek lisans/doktora) göre dağılımına, danışman unvanlarının dağılımına ve tezlerin yöntem dağılımına ilişkin görünümünün öne çıktığı görülmüştür. Bu açıdan bulgular bölümü ilgili başlıklar altında şekillendirilmiştir.

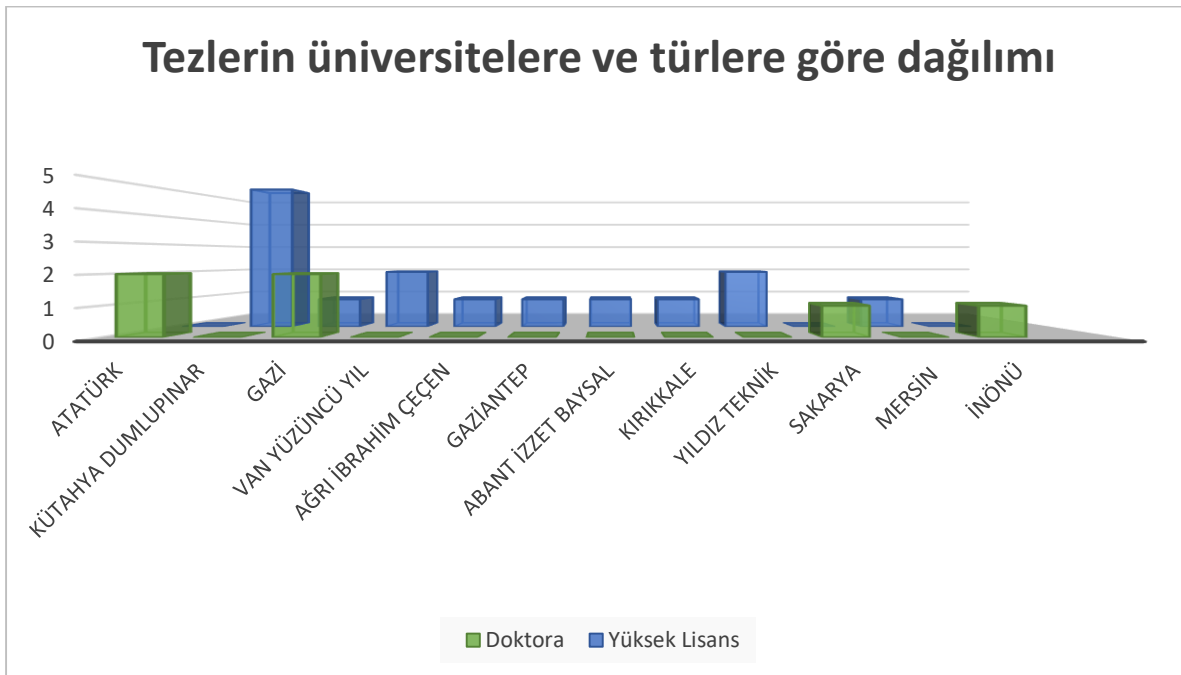
Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 1. Türkçe eğitimi konuşma becerisi lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Şekil 1’de görüldüğü üzere konuşma becerisini geliştirmek için deneysel süreçlerin 2008 yılından itibaren lisansüstü tezler için çalışıldığı tespit edilmiştir. 2013 yılında lisansüstü tez olarak konuşma becerisi çalışılmamış olsa da 2014 yılından sonra her yıl çalışıldığı görülmektedir. Bunun yanında 2017 yılından 2020 yılına kadar ciddi artışlarla konuşma becerisi ile ilgili araştırmaların olduğu gözlemlenmiştir. 2020 yılında azalış yaşansa da 2021 yılında çalışmalarda aynı şekilde artış olduğu görülmüştür. Artış ve azalışların görüldüğü Şekil 1’de en yüksek konuşma becerisi tez sayısının beş olduğu tespit edilmiştir.

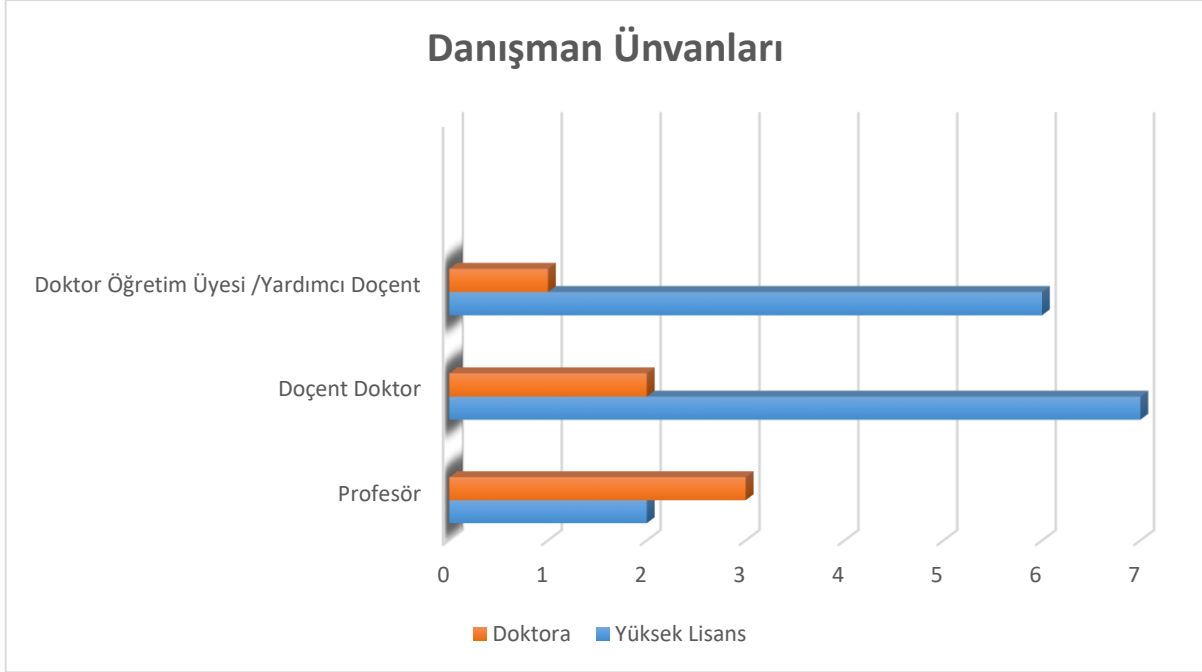
Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere ve Türlerine (Yüksek Lisans/Doktora) Göre Dağılımı

Şekil 2. Lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlere (yüksek lisans/doktora) göre dağılımı

Lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlere (yüksek lisans/doktora) göre dağılımı Şekil 2'de belirtilmiştir. Görüldüğü üzere 2008-2021 tarihleri arasında konuşma becerisinin nicel bir yöntemde çalışıldığı ve tamamlanan tezlerin 15'i yüksek lisans, 6'sı doktora olmak üzere toplam 12 üniversite özelinde gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Danışman Ünvanlarının Dağılımı

Şekil 3. Danışman ünvanlarının dağılımı

Şekil 3'te konuşma becerisi merkezli tez hazırlanmasına danışmanlık yapan araştırmacıların unvanları görülmektedir. Görselden de anlaşılacağı gibi doçent doktor ve doktor öğretim üyesi/yardımcı doçent unvanına sahip danışmanlar öğrencilerini konuşma becerisi çalışmaya yüksek lisans tezlerinde yönlendirirken profesör unvanlı danışmanlar doktora tezlerinde öğrencilerini konuşma becerisi çalışmaya yönlendirmektedir. Ayrıca profesörlerin yüksek lisans ve doktora tezlerinde danışmanlık yaptıkları toplam tez sayısının doçent doktor ve doktor öğretim üyesi/yardımcı doçentlerin yüksek lisansta danışmanlık yaptıkları konuşma becerisi odaklı tez sayısından az olduğu tespit edilmiştir. Bu dağılımın yanında kimi öğretim üyelerinin üç ayrı unvana (profesör, doçent doktor, doktor öğretim üyesi/yardımcı doçent) sahipken de çeşitli öğrencilere danışmanlık yaparak konuşma becerisi merkezli tezlerin hazırlanmasında katkıda buldukları tespit edilmiştir.

Tezlerin Yöntem Dağılımı

Araştırma Deseni Dağılımı

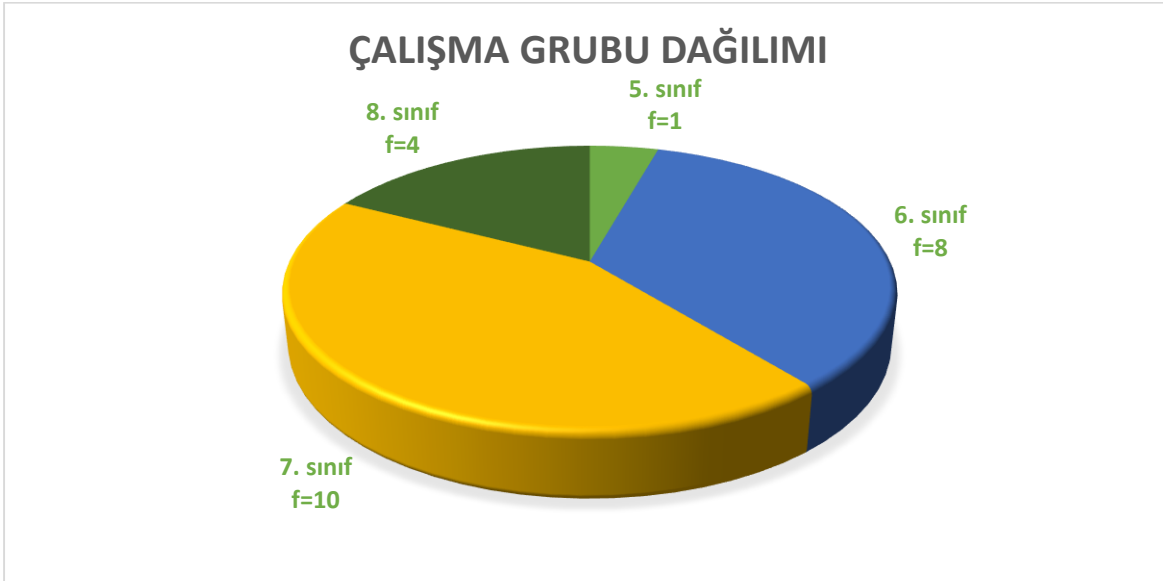
Tablo 2. İncelenen çalışmaların araştırma desenlerinin görünümü

NİCEL		KARMA	
Ön Test - Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel		Nicel +Nitel	
Doktora	Yüksek Lisans	Doktora	Yüksek Lisans
1	13	4	3

Tablo 2'de çalışmaya dâhil edilen tezlerin araştırma deseni hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma deseni olarak incelenen tezlerin yarısından fazlasının nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test yarı deneysel deseni kullandığı tespit edilmiştir. Çalışmada yer alan beş doktora tezinden ise sadece bir tanesi nicel olarak kurgulanmıştır. Dört doktora tezinde nicel araştırma deseninin nitel veri toplama araçları ile desteklenerek yöntemde karma araştırma deseninin kullanıldığı görülmektedir.

Karma yöntemlerde de nicel yöntem olarak ön test-son test yarı deneysel desen kullanılmıştır. Nitel yöntem olarak ise eylem araştırması ve durum çalışması gibi yöntemlerin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

İncelenen Tezlerin Çalışma Grubunun Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 4. İncelenen tezlerin çalışma grubu

İncelenen tezlerin çalışma grubu Şekil 4'te gösterilmektedir. Şekilden de anlaşılacağı üzere en fazla deneysel çalışma yapılan sınıf 7. sınıftır. Bunun yanında 6. sınıfın 7. sınıftan sonra en çok tercih edilen sınıf seviyesi olduğu tespit edilmiştir. Son olarak bir çalışmada, tek sınıf seviyesiyle değil 5., 6. ve 7. sınıftan öğrencilerin çalışmaya dâhil edildiği görülmektedir.

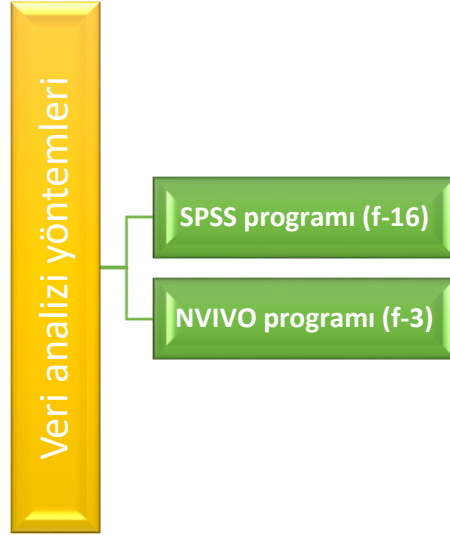
İncelenen Tezlerin Veri Toplama Yöntemleri

Şekil 5. Tezlerde kullanılan veri toplama araçları

Şekil 5'te incelenen tezlerde kullanılan veri toplama araçları sunulmaktadır. Şekil 5'te de görülebileceği üzere tezlerde; değerlendirme formu, gözlem formu, kaygı ölçeği, akademik başarı testi, görüşme formu, puanlama anahtarı, tutum ölçeği, ses-görüntü kaydı, rubrik, kontrol listesi ve açık uçlu tarama testi gibi birçok veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları arasında kullanım sıklığı en fazla olan veri toplama aracının gerçekleştirilen uygulamadan sonra uygulamayı değerlendiren değerlendirme formu olduğu görülmektedir. Veri toplama aracı olarak en az kullanılan araçların ise rubrik, kontrol listesi ve açık uçlu tarama testi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca birçok çalışmada tek veri toplama aracı kullanmak yerine birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır.

İncelenen Tezlerin Veri Analiz Yöntemleri

Şekil 6. *İncelenen tezlerde veri analizi yöntemleri*

İncelenen tezlerde kullanılan veri analizi yöntemleri hakkında bilgiler, Şekil 6'da yer almaktadır. Tezlerde nicel verilerin de nicel verilerin de programlar ile analiz edildiği görülmektedir. Çalışmalarda genellikle nicel veriler, SPSS programı ile nicel veriler ise NVIVO programı ile analiz edilmiştir. Veri analizi yöntemi olarak SPSS programının çoğunlukla kullanıldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, Türkçe Eğitimi'nde deneysel bir şekilde kurgulanmış konuşma becerisi merkezli lisansüstü tezlerin yıllara göre artış gösterdiği, çoğunlukla bu lisansüstü tezlerin yüksek lisans olduğu, konuşma becerisi çalıştıran danışmanların çoğunlukla doçent doktor unvanına sahip olduğu, karma desene oranla nicel araştırma deseninin tercih edildiği ve son olarak çalışma grubu olarak en fazla 7. sınıf öğrencilerinin belirlendiği tespit edilmiştir.

Konuşma becerisi lisansüstü tezleri yıllara göre incelendiğinde, 2020 yılında belirgin bir azalma yaşansa da 2021 yılında aynı şekilde artış olması konuşma becerisine olan ilginin de inişli çıkışlı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Alanyazında bu değişkenlik Türkçe Eğitimi'nde konuşma becerisinin ihmal edilmesi ile ilişkilendirmiştir (Doğan, 2009). Bu iniş çıkışlar, konuşma becerisinin ölçülmesinin zor olmasından bunun yanında deneysel süreçlerin uygulanmasının da diğer becerilere göre daha detaylı ve planlı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlere göre dağılımı incelendiğinde ise Atatürk, Kütahya Dumlupınar, Gazi, Van Yüzüncü Yıl, Ağrı İbrahim Çeçen, Gaziantep, Abant İzzet Baysal, Kırıkkale, Yıldız Teknik, Sakarya, Mersin ve İnönü gibi üniversitelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bahsi geçen üniversiteler arasında ise özellikle yüksek lisansta en fazla tezin bünyesinde hazırlanmasını sağlayan üniversitenin Atatürk Üniversitesi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hazırlanan tezlerin türleri incelendiğinde yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir. Lisansüstü eğitimde doktora tezlerinin özgün ve kaliteli akademik bilgi üretiminde önemli bir role sahip olduğu tespit edilmiştir (Nieminen vd., 2007; Ferreras-Fernández vd., 2016). Lisansüstü eğitimde yüksek lisans alım şartları daha esnek olduğu için yüksek lisans yapan kişi sayısı fazlayken doktora alım

şartlarındaki kriterler doktora yapan kişi sayısını azaltmış olabilir. Dolayısıyla yüksek lisansta Türkçe Eğitimi alanında konuşma becerisi çalışacak öğrenci sayısı fazlayken doktorada Türkçe Eğitimi alanının başka konularında çalışma durumu söz konusu olabilmektedir.

Tezlerin ve araştırmaların niteliklerinin gelişmesinde danışman öğretim üyelerinin rolü oldukça önemlidir (Işıkoluğu, 1994). Danışmanların akademik unvanları, bilime yaptığı katkının tek olmamakla birlikte bir göstergesidir (Karagöz ve Şeref, 2021). Konuşma becerisi çalıştıracak danışman hocaların unvanları incelendiğinde büyük çoğunluğunun doçent doktor olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında doktor öğretim üyesi/yardımcı doçent unvanlı danışmanların da hatırı sayılır sayıda konuşma becerisi çalışmaya rehberlik ettikleri görülmektedir. Fakat tüm bu ibarelerin yüksek lisans tezleri için geçerli olduğu gözlemlenmiştir. Zira profesörlerin diğer unvanlı hocalara oranla daha az yüksek lisans tezine danışmanlık yaptığı görülmekle birlikte daha fazla doktora tezine danışmanlık yaptıkları tespit edilmiştir. Alanyazında da doktora tezlerinin ağırlıklı olarak profesör doktor unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında tamamlandığı tespit edilmiştir (Tavşancıl vd., 2010; Alpaydın ve Erol, 2017; Karagöz ve Şeref, 2021). Alanyazınla örtüşen bu durum doktora öğrencilerinin çoğunlukla profesör unvanlı akademisyenlere verildiğini şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca kimi öğretim üyelerinin üç ayrı unvana sahipken de öğrencilere danışmanlık yapması bahsi geçen akademisyenlerin bu alanda öğrenciler yetiştirmeye özen gösterdiğinin göstergesi olabilir.

İncelenen tezler yöntemleri bakımından da ele alınmıştır. Yöntem olarak araştırma desenine bakıldığında büyük çoğunluğunun nicel olarak sunulduğu tespit edilmiştir. Araştırma deseninin nicel araştırma yöntemlerinden olduğu aktarılsa dahi birçok çalışmada, çalışma grubu ile görüşmeler yapılarak nitel verilerin toplandığı gözlemlenmiştir. Bu durum nicel araştırma yöntemlerinin nitel veri toplama araçları ile desteklenme arzusunun kaynaklanıyor olabilir.

İncelenen tezlerde çalışma grubu olarak en fazla 7. sınıf öğrencilerinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Türk eğitim sisteminde liseye geçiş sınavı 8. sınıfta yapıldığı için bahsi geçen sınıf düzeyinin çalışma grubu olarak seçilmediği düşünülmektedir. Hem 5. sınıfların 4+4 eğitim sistemi ile ortaokula daha yeni dâhil edilmesi hem de diğer sınıf seviyelerine göre daha küçük oldukları için konuşma becerisinin gelişimi açısından dezavantajlı olması, 5. sınıfların çalışma grubu olarak seçilmemesinin nedeni olabilir. Dolayısıyla bilişsel açıdan 5. ve 6. sınıf öğrencilerine daha göre daha gelişmiş olan 7. sınıfların gerçekleştirilen tezlerde tercih edilmesi beklenen bir durumdur. Alan yazını konuşma becerisi merkezinde ele alındığında Yıldırım'ın (2021) Türkçe ders kitabında bulunan etkinliklerin temel dil becerilerine göre dağılımını incelediği çalışmasında dört sınıf düzeyi arasında konuşma becerisine yönelik etkinliğin en az (f=6) olduğu sınıf düzeyinin 7. sınıf ders kitabı olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarında yeterince etkinliğin bulunmaması da konuşma becerisine yönelik deneysel çalışmalarda 7. sınıfların tercih edilmesinin nedeni olabilir. Son olarak incelenen tezlerde veri toplama yöntemi olarak değerlendirme formu; veri analizi yöntemi olarak ise SPSS programı kullanılmıştır.

Sonuç olarak Türkçe Eğitimi'nde konuşma becerisi ile ilgili gerçekleştirilen deneysel çalışmalara ilginin giderek arttığı görülmektedir. Ana dilinin güzel ve etkili konuşulmasının hedeflendiği Türkçe Eğitimi'nde konuşma becerisi ile ilgili yapılan çalışmaların zorluğu ve öngörülemezliği göze alınarak ön plana çıkarılması toplumsal açıdan da önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

Akaydın, Ş. & Çeçen M. A. (2015). Okuma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 183- 198.

Aarnoutse, C. A. J., van den Bos, K. P. & Brand-Gruwel, S. (1998). Effects of listening comprehension training on listening and reading. *The Journal of Special Education*, 32(2), 115-126. doi:10.1177/002246699803200206 10.1177/002246699803200206

Aksu, H. (2021). *Ortaokul Türkçe öğretmenlerinin konuşma eğitimine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2013). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Akçağ.

Alpaydın, Y. & Erol, İ. (2017). Türkiye’de eğitim ekonomisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45(45), 23-41.

Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları, *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 728-749.

Ayan, L. (2022). Uluslararası öğrencilerin Türkçe anlatma becerilerinin geliştirilmesinde iletişimsel yaklaşım: Tasarım ve uygulama çalışması. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumları Yayınları.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.

Calp, M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Nobel.

Çaylı, C. (2020). Ortaokul Türkçe derslerinde öğrencilerin dinleme becerisinin geliştirilmesi ve gelişim durumlarının belirlenmesine yönelik bir eylem araştırması. [Yayımlanmamış doktora tezi], Erciyes Üniversitesi.

Destegüloğlu, B. (2020). Çocuk kitaplarındaki kötü karakterlerin görünüşleri ve ortaokul öğrencilerinin kötü karakterlere ilişkin algıları. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Erzincan Üniversitesi.

Doğan, B. (2017). Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma düzeyine etkisi. [Yayımlanmamış doktora tezi], İnönü Üniversitesi.

Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.

Emiroğlu, S. & Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies*, 8(4), 769-782.

Erdem, İ. (2014). Konuşma eğitimi: Kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. Editörler: Güzel, A. ve Karatay, H., *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Pegem Akademi.

Ergin, M. (2019). *Türk dil bilgisi*. Boğaziçi yayınları.

Eyüp, B. (2020). Türkçe öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri: Bir içerik analizi (2000-2019). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 536-558.

Ferreras-Fernández, T., García-Peñalvo, F. J., Merlo-Vega, J. A., & Martín-Rodero, H. (2016). Providing open access to PhD theses: Visibility and citation benefits. *Electronic Library and Information Systems*, 50(4), 399-416. [doi:10.1108/PROG-04-2016-0039](https://doi.org/10.1108/PROG-04-2016-0039)

Forster, N. (1995). The analysis of company documentation. Editor: Cassell, C. and Symon, G., *Qualitative methods in organizational research: A practical guide*. London.

Göçer, A. (2017). *Türkçe özel öğretim yöntemleri*. Pegem Akademi.

Güneş, F. (2021). Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller. Pegem Akademi.

Gürlek, E. (2021). Türkçe öğretmenlerinin dört temel dil becerisinde ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Adıyaman.

Işıksoluğu, M. (1994). Tezler ve danışmanlık. *Eğitim ve Bilim*, 18(94), 57-66.

Karagöz, B. & Şeref, İ. (2021). Türkçe Eğitimi doktora tezlerine bütünsel bir yaklaşım (1995-2020). *SEFAD*, (46), 43-68.

Khalmatova, Z. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde harmanlanmış öğrenme: İstasyon rotasyon modeli. [Yayımlanmamış doktora tezi], Hacettepe Üniversitesi.

Köşeci Gürol, H. (2022). Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek çocuk oyunları üzerine bir araştırma ve yeni çocuk oyunu önerileri. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], İnönü Üniversitesi.

Millî Eğitim Bakanlığı (2019). Türkçe dersi öğretim programı, Millî Eğitim Bakanlığı.

Navidinia, H., Mobaraki, M. & Malekzadeh, F. (2019). Investigating the effect of noticing on EFL students' speaking accuracy. *International Journal of Instruction*, 12(1), 83-98. <https://doi.org/10.29333/iji.2019.1216a>.

Nieminen, P., Sipilä, K., Takkinen, H. M., Renko, M., & Risteli, L. (2007). Medical theses as part of the scientific training in basic medical and dental education: experiences from Finland. *BMC Medical Education*, 7(1), 51.

Osada, N. (2004). Listening comprehension research: A brief review of the past thirty years. *Dialogue*, 53-66.

Santhanasamy, C. & Yunus, M. M. (2022). A systematic review of flipped learning approach in improving speaking skills. *European Journal of Educational Research*, 11(1), 127-139. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.1.127>

Sönmez, Ö. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçevesi açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Pamukkale Üniversitesi.

Şen, E. (2017). Çocuk edebiyatında kurmaca gerçeklik üzerine bir inceleme. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Çıtak, G. G., Kezer, F., Yıldırım, Ö. Y. & Bilican, S. (2010). Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008). Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.

Vellayan, G., Singh, C. K. S., Tek, O. E., Yunus, M. M., Singh, T. S. M. & Mulyadi, D. (2020). A review of studies on cooperative learning strategy to improve ESL students' speaking skills. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(3), 63-68. <https://doi.org/10.17762/turcomat.v12i3.466>

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, N. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) etkinliklerinin dil becerilerine dağılımı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(4), 1445-1456.

Yılmaz, M. Y. (2020). Türkçe eğitiminde konuşma becerisi. Ed. Güven, A. Z., *Türkçe eğitime genel bir bakış*. Ankara.

Yılmaz, O. (2013). Fatih Erdoğan'ın eserlerinin eğitsel değerler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Yolcusoy, Ö. ve Çetinkaya, G. (2021). Sorularla konuşma eğitimi. Editör: Kara, Ö. T., *Sorularla Türkçe eğitimi*. Elazığ.